

İPLİKÇİ (ALTUN-ABA) MEDRESESİ'NİN BİLİNMEYEN BİR YÖNÜ VE OSMANLILAR ZAMANINDA BAKIMI VE KULLANILMASI

Dr. Zeki ATÇEKEN

Bilindiği gibi tarihin en çok ihtiyaç duyduğu malzeme belgedir. Bunlardan bilhassa yazılı olanlar daha da kıymet kazanır. Belge eksikliği yüzünden haklarında yanlış hükme varılan tarihî konular yeni bir belgenin ele geçmesiyle değişik bir durum kazanır, önce varılan kanaatlar tamamıyla ters yüz olabilir.

İşte konumuz olan İplikçi Medresesi de böyle bir duruma örnek gösterilebilir. Şöyle ki, bugün tamamıyla yıkılıp yok olmuş bulunan medreseden günümüze kalan tek hatıra, İplikçi Câmii'nin güneyinde yer alan küçük bir hücresidir. Tabiidir ki belirtisi kalmayan bir eserin durumu hakkında karar vermek bazı zorluklar taşır. Ya emsalleriyle kıyas edilerek veya yerinde kazılar yapılmak suretiyle veya hut da buna benzer bazı yaklaşımlarla bir kanaata varmak mümkün olabilir. Bu sebeple günümüze ulaşmayan İplikçi Medresesi için Aptullah Kuran, "*Medrese büyük bir ihtimale doğu-batı eksenini üzerinde takriben 15x10 m. ölçülerinde bir dikdörtgen plan etrafında ter-tilenmişti. İki eyvanı, ana eyvanın yanlarındaki iki kubbeli odası ve tahminen üçer dörder kişi olmak üzere 30 talebeyi barındıran 10-12 hücresi vardı...*"¹ şeklindeki ifadesiyle medresenin "**açık avlulu**" bir tipte yapılmış olduğunu belirtmektedir. Halbuki yaptığımız araştırmada Konya Şer'iyye Sicil defterlerinde bulduğumuz 1114 H./1703 M. tarihli bir tami-
rat kaydı², yukarıdaki kanaati tersine çevirecek niteliktedir. Zira burada yer alan "*..kebir kubbe etrafında olan kemerlerin temelleri kırmızı çamur ve taş ile meremmet...*" şeklindeki ifade İplikçi Medresesi'nin "**açık avlulu**" olmayıp "**kapalı medrese**" tipinde inşa edildiğini gösteriyor. Çünkü "**kebir kubbe**" tabirinden ortada büyük bir kubbe bulunduğu ve bunun etrafında da küçük kubbelerin yer aldığı anlaşılıyor.

1200 M. yılında yapıldığı belirtilen³ İplikçi Medresesi tip itibariyle 649 H./1251 M. yılında yapıldığını kendi kitabesinden öğrendiğimiz Büyük Karatay Medresesi ile takriben 1264 M. yıllarında yapılan İnce Minareli Medreselere⁴ de örnek teşkil ettiği söylenebilir. Hatta Konya'da günümüze kadar ulaşan ve "**açık avlulu**" tipinde iki katlı ve eyvanlı olarak yapıldığı kabul edilen Sırçalı Medrese'nin⁵ bile kapalı bir medrese olması ihtimali vardır.⁶

Bu sebeple yukarıda adı geçen vesikayı yayınlamak suretiyle sanat tarihçilerine, tarihi abidelerimizin hakiki şekillerinin ortaya çıkarılmasında küçük bir ip ucu vermek suretiyle yardımımız dokunabilirse kendimizi mutlu sayarız.

Sayıları çok azalmış, bazıları güçlülkle ayakta durmaya çalışan, bir çoğu da bilgisizlik ve bakımsızlıktan tamamen yıkılmış ve yok olmuş bulunan bu ecdad yadigarlarımız üzerine ilmi bir şekilde eğilmemiz gerekiyor. Bunun gerçekleşmesi de sanat tarihçileri ile diğer bilim dalı mensuplarının ortak çalışmaları sonucunda mümkün olacaktır.

1. Aptullah Kuran, **Anadolu Medreseleri**, I., Ankara 1969, s. 105-6
2. Ş.S.D. Cilt: 40 (C-27), s. 59/1 (15 Şaban 1114 H./10 Aralık 1703).
3. Mehmet Önder, **Mevlana Şehri Konya**, Ankara 1971, s. 152.
4. Medresenin vakfiye tarihi itibariyle. İbrahim Hakkı Konyalı, **Konya Tarihi**, Konya 1964, s. 813.
5. Bkz. M. Zeki Oral, "Konya'da Sırçalı Medresesi", **Bulleten**, XXV. Ankara 1961, s. 356; Aptullah Kuran, **a.g.e.**, s. 74-75; Mehmet Önder, **M.Ş. Konya**, s. 156; Oktay Aslanapa, **Türk Sanatı**, İstanbul 1984 s. 147.
6. "Medreseyi örten ana kubbe Sahib-Ata Hankahı'nın, İnce Minareli Medrese'nin ve Karatay Medresesi'nin kubbeleri gibi yüksekti. Bu kubbenin ne zaman yıkıldığı kat'i olarak tesbit edilemiyor." İ.Hakkı Konyalı, **a.g.e.** s. 892

ESERİN BULUNDUĞU YER VE MİMARİ ÖZELLİĞİ

İplikçi (Altun-Aba⁷) Medresesi, şimdiki İplikçi Camii'nin güneyinde ve bitiştiğinde idi. Anadolu Selçuklu Devleti ordu komutanlarından Şemseddin Altun-Aba tarafından yaptırılmıştır. O zaman bu eserin yapıldığı yer "**Yeni Pazar**" adını taşıyordu. Medresenin dört yanında Konya'lı kuyumcu Salim oğlu Hoca Yusuf'un mescidi ve bu mescidin vakfı, Tebrizli Tacir Hoca Abdülcebbar'ın Mescidi, Muhacir Kadı Necmeddin Abdurrahman'a ait medrese ve medreseye ait dükkanlar bulunmakta idi.⁸ Vakfiyesinden anlaşıldığına göre Şemseddin Altun-Aba mütevellî olarak "**İplikçi Oğlunu**" tayin ettiği için adı geçen medrese "**İplikçi Medresesi**"⁹ olarak şöhret yapmıştır.

Yukarıdaki belgeye göre kapalı medrese tipinde inşa edilen İplikçi Medresesi'nin asıl büyük kubbesinin ne zaman yıkıldığı bilinmiyor. İbrahim Hakkı Konyalı, medresenin son şeklinin mimari bir kıymetinin bulunmadığını, kerpiç yapılı ve dam örtülü bulunduğunu, Cumhuriyet'e kadar ayakta olduğunu belirttikten sonra türbeleri ve tekkeleri kapatan kanunun yürürlüğe girmesinden sonra yıkılarak arsa haline getirildiğini açıklıyor.¹⁰

Mehmet Önder, Menakibü'l-Arifin'den aldığı bilgiye dayanarak İplikçi Medresesi'nin Konya'da Selçuklu devrine ait ilk medrese olarak tahmin edildiğini belirtirse de¹¹ Altun-Aba Vakfiyesinde "**Medresetü's-Sultaniyye**" adında başka bir medreseden bahsedilmesi, daha önce de bazı medreselerin bulunduğunu gösterir.¹²

Bugün İplikçi Medresesi'nden ayakta kalan yegane hatıra, İplikçi Camii'nin kible duvarına bitişik kubbeli bir oda ile, bunun batısında yine camiye bitişik bir hücre kalıntısıdır. Duvarları tuğla ile örtülmüş kubbeli odanın dış ölçüleri 7.50x6.40 m. dir. Batısında kapısı, doğusu ve güneyinde de birer penceresi yer almıştır. Kubbeli odanın 11.95 m batısında bulunan ve bir hücre olduğu tahmin edilen yerin ise sadece temelleri kalmıştır. Buranın iç ölçüleri 2.65x2.50 m. dir. İçinde ayrıca bir ocak yeri vardır. Kapısı güneyde ve 80 cm. enindedir. Vakfiyesinde medresedeki cemaate namaz kıldırarak imam ve müezzinden bahsedilmesine rağmen bir camiden bahis yoktur. Bu durum İplikçi Camii'nin daha sonra medreseye bitişik olarak inşa edildiğini gösterir.¹³

Sultanü'l-Ulema, Konya'ya geldiği zaman İplikçi Medresesi'ne inmiştir. Ahmed Eflâki bu hususta şu bilgiyi verir: "**Sultan'ın niyeti Sultanü'l-Ulemayı kendi sarayında ağırlamak ve onu orada misafir etmektir. Mevlana Baha**

Veled kabul etmedi ve- imamlara medrese, şeyhlere hanıkâh, emirlere saray, tüccarlara han, başıboş gezenlere zaviyeler, gariplere kervansaraylar münasıptır- buyurup Altun-pa Medresesi'ne indi."¹⁴

MEDRESENİN VAKFİYESİ VE VÂKIFI

Vakfiye, 598 H./1202 M. yılında Sultan II. Rükneddin Süleyman Şah zamanında yazılmıştır. Bu vakfiye, medrese, kervansaray, fakir ölülerin gömülmesi ve İslâmiyeti kabul eden muhtedilerin ihtiyaçları hakkında yapılan vakıfları ihtiva eder.¹⁵

Şemseddin Altun-Aba vakfettiği mülkün tamamen kendisinin malı olduğunu özellikle belirtmektedir.¹⁶

Vakfiyeye Göre Medresenin Teşkilatı ve Görevlileri:

Vakıf, bütün vakıflar için divan katiplerinden ve İplikçi evladından Necibeddin Ayaz'ı mütevellî ve kendi azadlısı olan kölesi Ruzbeh eş-Şemsi'yi nazır tayin edip mütevellîye 400, nazıra 300 dinar ayırmıştır. Hanefi mezhebinden olmasını şart tuttuğu müderrise 800, mu'id'e 240 dinar tahsis etmiştir. Talebelerin ise Hanefi ve Şafii dışında olmamasını istemiştir. Talebe ve fakihlerden ilerlemiş üç talebeye, herbirine üçte biri olmak üzere ayda 45 dinar, orta derecede olan 15 talebeye herbirine 10'ar dinar olmak üzere ayda 150 dinar, yeni başlayan 20 talebeye, her birine 5'er dardan ayda 100 dinar, medresede cemaate namaz kıldırın ve Hanefi olması şart koşulan imama yılda 200, müezzine 100 ve medresenin temizliği ve bakımı ile meşgul olan ferraşına da ayda 5 dinar maaş ayrılmıştır.¹⁷

Kayıtlardan medresede 38 öğrenci olduğu anlaşılıyor. Vakfiyede ayrıca medresenin kütübhanesine mütevellî ve nazırın her yıl

7. İbni Bibi'de "**Altun-ba**", Menakibü'l-Arifin'de "**Altun-pa**" şeklinde yer almıştır. Osman Turan, Mehmet Önder ve diğer bazı tarihçiler ise "**Altun-Aba**" şeklinde kaydetmişlerdir.
8. Osman Turan-"Selçuklu Devri Vakfiyeleri, Şemseddin Altun-Aba Vakfiyesi ve Hayatı", *Bellekten*, XI, Sayı: 42, Ankara 1947, s. 201.
9. Osman Turan, a.g.m. s. 201 ve Konya Ser'iyye Sicil kayıtları.
10. İ. Hakkı Konyalı, a.g.e. s. 819.
11. Ahmet Eflâki, *Ariflerin Menkıbeleri* (Çev: Tahsin Yazıcı), I, İstanbul 1989, s. 26 Mehmet Önder, *Konya Maarif Tarihi*, Konya 1952, s. 11
12. Osman Turan, a.g.m., s. 201.
13. Aptullah Kuran, a.g.e., I, s. 106.
14. Ahmet Eflâki, a.g.e., I, s. 26.
15. Osman Turan, a.g.m., s. 200.
16. Claude Chan, *Osmanlılar'dan Önce Anadolu'da Türkler* (Terc: Yıldız Moran), İstanbul 1976, s. 180.
17. Osman Turan a.g.m., s. 202.

vakıf gelirinden ayrılan 100 dinar ile lâyük kitaplar almaları ve isteyenlere ödünç vermeleri de istenmiştir.¹⁸

Vakıf, beş sene başarısız olan öğrencilerin medreseden çıkarılmalarını isterken talebelere yapılan maddi yardımdan başka, onlara Ramazan'da kesilmek üzere bir koyun ve Konya ritli¹⁹ ile günde 30 ritli ekmeğin satın alınmasını ve tatlı pişirilmesi için günde 3 dinar sarfedilmesini de bir esasa bağlamıştır. Vakfiyenin tarih bakımından çok önemli bir tarafı da yoksul ve dindar Müslümanların ölümlerinde kefenlenme, mumyalanma ve gömülme masrafları için gelir ayrılmasıdır. Vakıf bu iş için, Konya'nın dış kısmında Bakırcı Yusuf Mahallesi'ndeki iki dükkanı, yine dış kısımda Eski Pazar'da bir sabunhane, dört ev ve altı dükkan gibi oldukça mühim gelir getiren vakıflar ayrırmıştır.²⁰

Burada mumyalama işinin bizzat vakıf tarafından istenilmesi dikkat çekicidir. Bu usul diğer beyliklerde de görülür.²¹

Altun-Aba Vakfiyesi'nin önemli bir tarafı da Anadolu'daki İslamlaşma faaliyetine aittir. Yerli ve yabancı olup da İslam dinini kabul eden Hıristiyan, Yahudi ve Mecusiler'in yemek, elbise, ayakkabı ihtiyaçlarını görmek ve sünnet edilmeleri ve namaz kılacak kadar Kur'an öğrenmeleri için de yeterli tahsisat ayrılmıştır. Bu vakfiye şimdilik Konya'nın tarihi bakımından en eski vesikasını teşkil etmektedir.²²

Medresinin Bânisi ve Vâkîfî-Şemseddin Altun-Aba:

Şemseddin Altun-Aba, Sultan II. Kılıç Arslan ve onun oğlu Sultan II. Rükneddin Süleyman Şah'ın sipehsâlâlarından. Aynı adı taşıyan diğer bir Şemseddin Altun-Aba daha vardır ki, birbirine karıştırılmamalıdır. İkincisinin akibeti hakkında İbni Bibi şu bilgiyi veriyor:

"Sultan II. İzzeddin Keykavus'u içkiye, kumara, kadınlara alıştırmış bulunan Seyfeddin Türkeri, Sultan'a nasihat eden Şemseddin Altun-Bey'e kın duyurarak ayarladığı ve görevlendirdiği bir adam ile Şemseddin'i zehirletti, sayısız mallarını hazine namına tasarruf ettiriler."²³

Asıl konumuzu ilgilendiren Şemseddin Altun-Aba ise yine İbni Bibi'nin kaydına göre Sultan I. Alaeddin Keykubâd (1219-1237) zamanında yaşamış ve çaşnigirlik görevinde bulunmuştur. Keykubâd tarafından Harzemşah Celaleddin Mengüberti'ye gönderilen elçilik heyetinin başında Sultan'ın mektubunu Harzemşah'a sunmuştur 1229. Şemseddin Altun-Aba ayrıca Eyyubî prensesi Melike Adiliye'yi Sultan'a gelin getirmek üzere bir düğün

alayı ile Şam'a gönderilmiştir.²⁴

Sultan Alaeddin Keykubâd Mengücek Devleti'nin Erzincan ve Kemah şubelerinin saltanatına son verdiği zaman (1228), Erzincan Beyliği'ne oğlu Gıyaseddin Keyhüsrev'i tayin etmiş, Şemseddin Altun-Aba'yı da ona atabey ve beylerbeyi olarak bırakmıştır. Fakat ne yazık ki Sultan'ın ölümünden sonra meydana gelen kargaşadan bu değerli emir de kurtulamamış ve Sadeddin Köpek'in ihtirasına kurban gitmiştir. Bu hususta İbni Bibi şöyle der:

"Birgün saltanat divanında devlet büyükleri toplanmış, Şemseddin Altun-Aba da divan kararlarına imza koymakla meşguldü. Perwane Taceddin ile Sadeddin Köpek Sultan'ın huzurunda divana geldiler. Köpek, Sultan'ın yüzüğü parmağında olduğu halde ileri atıldı. Şemseddin Altun-Bey'in bez sakalından yakalayarak devlet büyükleri arasında aşağıya sürükledi, onu bir candara teslim etti. Şemseddin dışarı götürülünce derhal şehid edildi."²⁵ Defnedildiği yer belli değildir.

Şemseddin Altun-Aba, vakfiyesinde evkafı için mütevellî ve nâzır olarak azadlı kölelerinden Ayaz ve Ruzbe'yi tayin etmiştir. Bu durum onun da Celaleddin Karatay ve Mubari-zeddin Ertokuş gibi çocuksuz olduğunu, babasının da Abdullah olarak belirtilmesi de İslamiyete sonradan girdiğine işaret olmalıdır.

OSMANLILAR ZAMANINDA İPLİKÇİ MEDRESESİ

881 H./1476 M. yılında Fatih, 906 H./1500 M. yılında II. Bayezid ve 992 H./1584 M. yılında III. Murad zamanlarında yapılan Konya tahrirlerinde İplikçi Medresesi'nin de zengin vakıfları tesbit edilmiştir.²⁶

1- Konya Şer'iyye Sicil Defter Kayıtlarına Göre Medresenin Vakıf Yeri ve Gelirleri:

Şer'iyye Sicil Defterlerinde yer alan 976

18. Osman Turan, a.g.m., s. 202.

19. Bir ritli: 317, 8 gr. dir. Bu hesaba göre günde bir kişiye 665 gr. ekmeğin düşer. Osman Turan, a.g.m., s. 202.

20. Diğer vakıf ve gelirleri için bkz. Osman Turan, a.g.m., s. 205-212.

21. Halil Edhem, "Anadolu'da İslami Kitabeler", T.O.E.M. XXXII, s. 545.

22. Vakfiyenin Arapça tam metni için bkz: Osman Turan, a.g.m., s. 223-235. Aslı için bkz: a.g.m., Lev: XXXII. s. 1-15.

23. İbni Bibi, Anadolu Selçuklu Devleti Tarihi (terc. M. Nuri Gençosman), Ankara 1941., s. 249.

24. İbni Bibi, a.g.e., s. 191.

25. İbni Bibi, a.g.e., s. 192. Claude Cahen (a.g.e., s. 141-142), Sadeddin Köpek'in Altun-Aba'yı öldürme bahanesi olarak Harezmi komutanların Selçuklu hizmetinden ayrılıp Eyyübîler'e meyletmesinden kaynaklandığını gösterir.

26. Bkz: İ. Hakkı Konyalı, a.g.e., s. 820-822.

H./1570 M. tarihli ilk belgede İplikçi Medresesi'nin müderrisleri arasında borç meselesi konu edilmekte, ayrıca Dolu köyünün de medresenin vakfı olduğu zikredilmektedir.²⁷

1086 H./1675 M. tarihli diğer bir kayda göre de Edirne'de misafir iken ölen Abdülbasir, kitaplarını ve malının üçte ikisini İplikçi Medresesi'nde ilim tahsil eden öğrencilere kullanılmak üzere vakfetmiştir. Malının diğer üçte birini ise kendi techiz, tekfin vesair masraflarına ayırmış, öldüğü takdirde vasiyetinin yerine getirilmesi için Hasan Çelebi'yi kendisine şer'i vekil bırakmıştır.²⁸

Molla Abdülbasir'in bağışladığı kitaplar arasında o günkü tahmin ile 6 kuruş kıymetli "Molla Câmi" 2 kuruş kıymetli bir "ihtiyar", 6 kuruş kıymetli "İbrahimü'l-Çelebi", bir çeyrek kıymetli "İhbira-i Adide", 2 kuruş kıymetli bir "Havadi" ve 2 kuruş kıymetli bir "Molla Celâl" bulunuyordu. Adı geçen kitaplar medresenin müderrisi Şeyh Ali Efendi'ye teslim edilmiştir.²⁹

2- Konya Şer'iyye Sicil Defter Kayıtlarına Göre Medreseye Yapılan Çeşitli Tayinler:

Tarih sırasına göre bu durum da şöyledir:

976 H./1570 M.'da;

Müderris : Mevlana Musa Halife idi.³⁰

1039 H./1629 M.'da;

Mütevelli : Hüseyin'dir. Vakfın dışından Ahmed ve Mehmed adındaki şahıslar da kendi üzerlerine tevliyet berati almışlar ve Hüseyin'i mağdur etmişlerdir. Bunun üzerine divana arzual sunan Hüseyin lehine durum düzeltilmiştir.³¹

Aynı sene;

Müderris : Mevlana Abdürrahim Efendi idi. Görev müddeti üç ay, günlük ücreti ise 30 akçedir.³²

Yukarıdaki tayinden dört ay sonra;

Müderris : Mevlana Ali Efendi'dir. Onun da ücreti aynıdır.³³

1039 H./1630 M.'da;

Müderris : Mevlana Ahmed Efendi idi. Tedris müddeti 6 ay ve yevmiyesi de 25 akçedir.³⁴

Aynı sene;

Mütevelli : Hüseyin'dir. Bu şahıs yukarıda adı geçen Hüseyin'in vakıf malını azalttığı, öğrenciye en ufak bir şey vermediği ve medresenin tamirata ile uğraşmadığı gerekçesiyle, onun yerine tayin edilmiştir.³⁵

Bu kayıttan medresenin aynı tarihlerde tamire muhtaç olduğu anlaşılıyor.

1040 H./1631 M.'da;

Müderris : Mevlana Fazlullah oğlu Mevlana Mehmed olup yevmiyesi de 40 akçedir.³⁶

Aynı sene;

Müderris : Hüseyin'dir. Asitane-i Saadet tarafından görevi uzatılmıştır.³⁷

1041 H./1631 M.'de;

Müderris : Mevlana Abbas Efendi'dir. Yevmiyesi 20 akçedir.³⁸

Mütevelli : Ali'dir. Ancak Ali'nin hoşagitmeyen hareketlerinden dolayı Konya Kadısı naibi Mevlana Abdülmuttalib'in şikayeti üzerine tevliyet hizmeti İbadullah üzerine verilmiştir.³⁹

1041 H./1632 M.'de;

Mütevelli : Burak Bey idi. Burak Bey de kendi arzusu ile görevi bıraktığı için yerine 1632 yılında Hüseyin atanmıştır.⁴⁰

1098 H./1687 M.'de;

Câbi : Mehmed olup onyedinci senedir bu hizmette bulunmaktadır. Yevmiyesi de 1 akçedir. Ancak kadı naibi Mevlana Mehmed'in arzıyla hizmet diğer bir Mehmed'e verilmiştir.⁴¹

1114 H./1702 M.'de;

Mütevelli : Ahmed idi. Fakat kardeşi es-Seyyid Mustafa, Edirne'ye divana gönderdiği arzuhalde tevliyetin yarısının kendi üzerine yapılmasını istemiş, bunun üzerine Şeyhülislam Mevlana es-Seyid Fazlulah'in da işaretiyle tevliyet iki kardeşe tevcih edilmiştir.⁴²

Müderris : Ahmed'dir. Bu şahıs yukarıdaki kardeşlerden birisidir. Bu durum bize Ahmed'in hem mütevelli hem de müderris olduğunu gösteriyordu.⁴³

1186 H./1773 M.'da;

27. Ş.S.D. Cilt: 2 (M-20), s. 43/5.

28. Ş.S.D. Cilt: 21 (C-8), 263/1 (10 Recep 1086 H./10 Kasım 1675 M.)

29. A.G.D. s. 263/1

30. Ş.S.D. Cilt: 2 (M-20), s. 43/5

31. Ş.S.D. Cilt: 30 (C-17), s. 7/9 (Muharrem 1039 H./Ağustos 1629 M.)

32. A.G.D. s. 6/5 (10 R. evvel 1039 H./28 Ekim 1629 M.)

33. A.G.D. s. 7/9

34. A.G.D. s. 4/1 (11 Ramazan 1039 H./4 Nisan 1630 M.)

35. A.G.D. s. 54/3 (15 Ramazan 1039 H./28 Nisan 1630).

36. Ş.S.D. Cilt: 22 (D-11), s. 3/5 (15 Ramazan 1040 H./17 Mart 1631 M.)

37. A.G.D. s. 26/4.

38. A.G.D. s. 1/6.

39. A.G.D. s. 36/2 (Muharrem 1041 H./Temmuz 1631 M.)

40. A.G.D. s. 182/4 (15 Ramazan 1041 H./27 Şubat 1632 M.)

41. Ş.S.D. Cilt: 40 (C-13), s. 295/3 (C. evvel 1098 H./Mart 1687 M.)

42. A.G.D. s. 290/1 (17 C. ahir 1114 H./9 Kasım 1702 M.)

43. A.G.D. s. 59/1.

Müderrisler : İbrahim Efendi ve es-Seyyid el-Hac Mehmed idiler. Aynı sene İbrahim Efendi öldüğü için yerine oğlu tayin edilmiştir.⁴⁴

1316 H./1899 M.'da;

Müderrisler : Mehmed oğulları Seyyid Hafız Ahmed, Seyyid Hafız Mustafa; Hacı Abdullah oğulları Hafız Ali, Hafız İsmail ve Abdurrahman oğlu Hafız Ahmed idiler. Belirli hissenin küçük parçalara ayrılması suretiyle yapılan bu tevcih ile İplikçi Medresesi'nde beş müderrisin birden görev yaptığı anlaşılıyor.⁴⁵ Çünkü vakıf medreseler veya vakıflar aynı zamanda vâkıfın evladlarının veya akrabalarının geçim yerleridir.

1321 H./1903 M.'de;

Müderris : Mehmed Halis Efendi'nin tayini için arz sunulmuştur.⁴⁶

1325 H./1907 M.'de;

Müderris: Seyyid Hafız Mustafa⁴⁷ oğlu Mehmed Halis Efendi'dir. Bu şahsın 1903 yılının sonlarından itibaren tedaris hizmetini yürüttüğü anlaşılıyor.⁴⁸

Bu kayıtlara göre İplikçi Medresesi 1907 yılında tedarisata devam etmektedir. Bundan bir müddet sonra da aynı hizmete devam ettiğini söylemek yanlış olmamalıdır.

Yine aynı kayıtlardan öğrenildiğine göre diğer hizmetliler bir iki akçe ücret alırken müderrislerin en düşük ücreti 20 akçe tutulmuş ve hatta 60 akçeye varan ücret almışlardır. Bu durum eğitime ve ilim adamlarına verilen değer için ibret levhalarıdır.

3- Konya Şer'iyye Sicil Defter Kayıtlarına Göre Medresede Yapılan Tamirler:

İplikçi Medresesi'nin Karamanoğulları zamanında 733 H./1332 M. yılında mütevellisi olan ve İplikçi evladından Mesud oğlu Hacı Ebubekir tarafından tamir edilmiş olduğu İplikçi Camii'nin kuzey kapısı üzerindeki kitabesinden anlaşılıyor.⁴⁹

Şer'iyye Sicil Defter kayıtlarında da bu hususta bazı belgeler bulunmaktadır. Bunlardan ilkinden anlaşıldığına göre İplikçi Medresesi'nin bazı yerleri mütevellisi Hüseyin tarafından 1630 yıllarında tamir ettirilmiştir.⁵⁰

Medresenin diğer bir tamiri ise 1114 H./1703 M. yılındadır. Yazımızın başında da işaret ettiğimiz bu tamirat kaydı, hem medresenin tipini belirtmesi yönünden, hem de tamir edilen yerlerin açıklanması açısından büyük önem arz ediyor. Bu kayda göre kenif çukuru etrafındaki taş duvar ve medresenin bazı yerlerinin zamanla köhneleşip yıkılması üzerine mütevellisi ve müderrisi el-hac Ali Efendi oğlu Ahmed Efendi şer'i meclise gelerek tamir keşfinin yapılmasını ve daha önce kenif

çukurunun tamirinde malzeme, usta ve işçi ücreti olarak toplam 56 kuruş harcadığını bildirmiş ve bu durumun bundan sonra tamir edilecek yerlerin ve harcanacak masrafın tesbitini istemiştir. Bunun üzerine kadı meclisinden Abdülkadir oğlu Mevlana Mahmud Efendi ile birlikte bina ve çatı işlerinden anlayan Ahmed oğlu el-Hac Mehmed, Derviş oğlu el-Hac Mehmed ve yapı ustalarından Zımmî Murad'ın oğlu Yasef ve diğer bazı şahıslar medreseye giderek tamir edilen yerleri ve harcanan masrafı tasdik ettikten sonra tamiri istenen yerlerden kenif çukurunun üç tarafı tamamen, diğer tarafının yarısı taş ile, korkuluk duvarı için taş, ustalık ve işçilik olarak 25 kuruş, üzerine örtme için 7 kuruş kıymetli 10 öz ağacı, kenifin üzerini üç kısım olarak taksim etmek için 50 çam tahtasına 3,5 kuruş, mih ve küllâb için 6 kuruş, 20 hatıl için 5 çeyrek kuruş, kenif üzerine saçak için 200 küçük hurda tahta, beş marangoz ücreti için 7 kuruş, yiyecek için 1 kuruş ve medresenin büyük kubbesi etrafında bulunan kemerlerin temellerinin kırmızı çamur ve taş ile tamiri için 5 kuruş ki tamamı 59 kuruş bir kıymet tesbit etmişlerdir. Bu durumun mecliste açıklanması üzerine medresenin vakıf malı ile tamirine izin verilmiştir.⁵¹

SONUÇ

İplikçi Medresesi'nin XIX. yüzyılın sonlarında yıkılmış olduğunu yazarlar varsa⁵² da 1907 yılında mevcut olup hizmete devam ettiği yukarıdaki kayıtlarca kesinlik kazanmaktadır. Ancak medresede tedarisatın hangi tarihe kadar devam ettiği bilinmiyor. Bu hususta bildiğimiz 3 Mart 1924'de tamamen kapatılmış olmasıdır. Daha sonraları da yıkılmış ve yukarıda belirttiğimiz gibi medreseden günümüze küçük kümbetli hücreden başka bir nişan kalmamıştır.

44. Ş.S.D. Cilt: 61 (F-19), s. 111/3 (10 Şewal 1186 H./4 Ocak 1773 M.)

45. Ş.S.D. Cilt: 109 (L-4), s. 125/4 (25 Şaban 1316 H./7 Ocak 1889 M.)

46. Ş.S.D. Cilt: 112 (C-7), s. 128/3 (28 Ramazan 1321 H./18 Aralık 1903).

47. Mehmet Önder (Maarif, s. 12) 1882'de Mustafa Efendi adlı bir müderris 35 talebeye Celâl, Kafiye ve İzhâr dersleri okutmuştur." dediği şahıs; 1862'de tedarisata başlayıp (Ş.S.D. Cilt: 109 (L-4), s. 125/4), 37 sene müderrislikten sonra 1299'da ölen bu şahıstır.

48. Ş.S.D. Cilt: 115 (L-30), s. 144/2.

49. Bkz: Kitabesi ve F. Soyman-İ. Tongur, *Konya Eski Eserler Kılavuzu*, Y.K.B. Konya 1944, s. 83.

50. Ş.S.D. Cilt: 30 (C-17), s. 54/3 (15 Ramazan 1039 H./28 Nisan 1630 M.)

51. Ş.S.D. Cilt: 40 (C-27), s. 59/1 s. 59/1 (15 Şaban 1114 H./10 Aralık 1703 M.)

52. Mehmet Önder, *Maarif*, s. 13.

SURET:

Mahmiye-i Konya'da vâki İblikçi Medrese-si'nin müderrisi ve mütevellisi olan ba'isü'l-kitâb Ahmed Efendi ibn es-Salih Ali Efendi meclis-i şer'i-şerif-i vâcibü's-şerife gelüb takrir-i kelâm ve ta'bir-i izzu'l-merâm idüb medrese-i mezbûrenin kenifi vesair ba'zı mevâzi'ı mürûr-ı eyyam ve gerûr-ı e'vâm ile köhne ve münhedim olmağla bundan akdem kenif çukurunun etrafında olan taş duvardan garb tarafında olan kadden on iki zirâ ve tûlen on zirâ ve şimal cânibinde olan kadden üç zirâ ve tûlen iki zirâ ve kible cânibinde kadden iki zirâ' ve tûlen üç zira divânı tecdid ve ta'mir idüb on dört buçuk gruşluk taş ve yiğirmi nefer üstâd ücretine on bir buçuk guruş ve yüz elli nefer ırgâd ücretine yiğirmi üç guruş ve üç guruş ve üç aded öz ağacı için iki guruş ve kerpiç için üç guruş ve iki guruşluk ardıç harç idüb min haysu'l-mecmu elli altı guruşum masrûf olmuştur ve bundan mâ'ada sâlifü'z-zikr kenifin üzerinin sâir mesârifî ve medresenin sa'ir mevâzi'inin tamir ba'de'l-yevm şurû olunacak olmağla hal-i cânib-i şer'iden üzerine varulub bundan akdem ta'mir olunan mesârifin tahmiline ve ba'de'l-yevm ta'mir olunacak mevâzi'nin herâbına nazar ve tahmin olunmalı matlubumdur didikte savb-ı şer'iden Mevlâna Mahmud Efendi ibn-i Abdül-kâdir Efendi irsal olunub oldahî ebniye ve sukuf ahvaline ehl-i vukûf olan bî-garaz Müslimînden el-Hac Mehmed bin Ahmed ve diğer el-Hac Mehmed bin Derviş ve üstâd-ı yapûcuların Murat-ı zimmî veled-i Yasef ve zeyl-i kitâbda sa'ir mestûru'l-esâmî olan Müslimîn ile medrese-i mezbûreye vârub bundan akdem tecdid ve tamir olunan

taş duvarlara nazar olundukda fi'l-hakîa işbu mu'âyene olunub kadleri ve tulleri zikr olunan taş divarın vesâir mevâzi'inin sarf olunan elli altı guruş mesârifî tahmili vardır bundan noksanla mümkün değildir ve ba'de'l-yevm tamiri murad olunan mevâzi'idin dahî kenif çukurunun üç tarafı tamamen ve bir tarafının nısıf müceddeden taş ile korkuluk divarı için taş ve üstadiye ve ırgâdiye cem'an yiğirmi beş guruş ve üzerine örtme için yedi guruş kıymetlü on öz ağacı ve kenifin üzerini üç bâb olmak üzere taksim için elli çam tahtası üç buçuk guruşa ve mih ve kullâb altı guruşa ve yiğirmi hatıl için beş rub'u ve kenif üzerine saçak için iki yüz hurde tahta beş guruşa ve beş öz ağacı üç guruşa ve beş öz ağacı üç guruş ve bir selâse ve yiğirmi nefer neccâr ücreti yedi guruş ve ta'amiye bir guruş ve medresenin kebir kubbe etrafında olan kemerlerin temelleri kırmızı çamur ve taş ile meremet mesarifi beş guruş ki min haysu'l-mecmu elli dokuz guruş bir semen ile ancak olur diyu icma ve ittifak ile ihbar eylediklerini Mevlâna-yı mezbur mahallinde ketb ve tahrir idüb badehu ma'a ba's olunan el-Hac Mehmed ibn-i el-Hac Hamza ile meclis-i şer'e gelüb alâ vuku'a ihbâr itmeğın mal-ı vakıfıdan muraca'at imek üzere ta'mire izn birle mâ vak'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmü'l-hâmîs ve'l-ısrîn fi şa'banü'l-mu'azzam lisene erba aşere ve mie ve elf.

Molla Celil bin Hasan, Molla Mehmed bin Muslihiddin, Molla Ahmed bin Ahmed; Molla Mehmed bin Bayram, Molla Mehmed bin Abdülkerim, Molla Ömer bin Mehmed, Molla Ali bin İsa.

